

200 JAAR KAMER VOOR HANDEL EN NIJVERHEID IN OOSTENDE

door **Bart VANSEVENANT**
Algemeen directeur Kamer voor
Handel en Nijverheid West-Vlaanderen

Om de handel in de streek te bevorderen werd, op aanbevelen van consul BONAPARTE – de latere Keizer Napoleon – op 24 april 1803 te Oostende een **Kamer** voor Handel en Nijverheid opgericht.

Napoleon kende goed Oostende. Op 13 februari 1798 was de toen 28-jarige *generaal* op bezoek in Oostende om de versterkingen te inspecteren. Het zou niet bij dit ene bezoek blijven.

In juli 1794 was Oostende in handen van de Fransen gevallen. ~~Het~~ was een heel moeilijke periode voor de kuststad met voortdurende opeisingen voor de Franse garnizoenen in Oostende. Aan visvangst moest er eveneens niet gedacht worden want haast elke dag doorkruisten Engelse oorlogsschepen de kustwateren. Het ~~was~~ ook het einde van een roemrijke periode voor Oostende als “wereldhaven”.

17^e eeuw

Al na de vrede van Utrecht in 1713 voeren Oostendenaars op Indië en het bekwam hen economisch en financieel uitstekend. Bankiers en handelaars stonden te trappelen om deel te nemen aan de winstgevende handel. In 1722 verkregen ze van Karel VI van Oostenrijk de toelating om een handelsmaatschappij op te richten die het monopolie had van de handel op Oost-Indië: de 'Oostendse Compagnie. Jammer genoeg was de Compagnie geen lang leven beschoren. Onder druk van de grote mogendheden en uit vrees voor de oorlogsdreiging verbood de Oostenrijkse keizer in 1731 alle verkeer met de kolonies vanuit Oostende.

Toch was voor Oostende in diezelfde eeuw nog voorspoed weggelegd, toen Oostende in 1781 het statuut van “vrijhaven” verkreeg. Oostende was in die tijd één van de belangrijkste Noordzeehavens. Het hoogtepunt lag in 1782 toen, in de loop van dat jaar, meer dan 2.500 schepen aanmeerden in de Oostendse haven.

Op het eind van de 18e eeuw was van al deze glorie nog slechts weinig te merken. Oostende kende een zware economische recessie. En precies in die periode drongen de Oostendse kooplieden erop aan om een Kamer van Koophandel op te richten. Dit was ook al gebeurd na de ontmanteling van de Oostendse Compagnie – en misschien is dat best ook te begrijpen. Wanneer het wat minder gaat, ontstaat steeds een drang om zich te verenigen en de krachten te bundelen.

In 1791 en in 1792 waren herhaalde “requesten” – vragen van de kooplieden – om een “Caemer van Commerce” of een Kamer van Koophandel op te richten, met daarbij ook herhaalde klachten over de voortdurende neergang van de havenactiviteit als gevolg van een aantal ongunstige handelspraktijken.

De idee van een Kamer van Koophandel

Consul BONAPARTE zou evenwel de eerste zijn die aan de Oostendse aanvragen een gunstig gevolg gaf. In 1798, gaf hij zijn toenmalige Minister van Binnenlandse Zaken de opdracht een “Conseil de Commerce” op te richten, die 5 jaar later zou uitmonden in de oprichting van een “Chambre de Commerce”.

De kooplieden wisten wat een Kamer was. In *ome* contreien waren goede voorbeelden. In Brugge en Gent waren Kamers van Koophandel actief. De "Caemere van Negotie en de Commerce van Brugge", opgericht in 1667, is trouwens de oudste Kamer ter wereld.

De idee van een Kamer van Koophandel had zich in de 16^e eeuw in Frankrijk ontwikkeld en vanuit Marseille verspreidde het initiatief zich over de hele wereld.

Tot op vandaag zijn er over de gehele wereld verspreid zo'n 20.000 Kamers van Koophandel.

De Kamer was in oorsprong een vrije vereniging die met nadruk afstand nam van corporatieve structuren zoals gilden en ambachten. Een Kamer van Koophandel bracht de handelaars en nijveraars van een streek samen en was – en is vandaag nog steeds – een interprofessionele vereniging die opkomt voor de belangen van haar leden en voor een goed ondernemingsklimaat in de streek.

Napoleon

Niettemin zou Napoleon van de Kamers een publiekrechtelijke organisatie maken. Staatsman als hij was, had hij al spoedig het praktisch en politiek nut van de Kamers goed begrepen. Nadat in Frankrijk omstreeks 1791 overal de Kamers waren afgeschaft – omdat ze voor sommigen nog een instelling waren van het "ancien régime" – werden zij door Napoleon, enkele jaren later, overal onder een nieuwe vorm terug in het leven geroepen.

Dit gebeurde in een tweetal bewegingen – een eerste besluit van 24 december 1802 regelde de werking en de samenstelling van de handelskamer in een twintigtal steden in het Franse gebied, waaronder Antwerpen en Brussel, en een tweede besluit van 24 april 1803 regelde de oprichting van de Kamer in Brugge, Gent, Oostende en Keulen.

De Kamer had tot taak de overheid te informeren over de economische toestand in de regio. De Kamer beschikte over een belangrijk adviesrecht en hield, als officiële schakel tussen het centraal bestuur en het plaatselijke bedrijfsleven, toezicht op de uitvoering van openbare werken met betrekking tot handel en scheepvaart. Zij controleerde of bepaalde staatsopdrachten wel correct en snel uitgevoerd werden.

Uit een en ander blijkt dat de Franse bezetter groot belang hechtte aan de inschakeling van het plaatselijke bedrijfsleven in de militair niet onbelangrijke sectoren als scheepsbouw en openbare werken. Oostende was in die tijd vooral, een militair bolwerk,

Op 10 juli 1803 arriveerde Eerste Consul BONAPARTE voor de tweede keer in Oostende met een schitterend gevolg. Napoleon overnachtte toen in Huize Louise-Marie in de Langestraat 69 in Oostende, waar vele jaren later, gedurende de periode 1982 tot 1990, de zetel van de Kamer voor Handel en Nijverheid gevestigd was. Napoleon droomde ervan Engeland te veroveren en dit zou gebeuren via Oostende. Oostelijk en westelijk van de stad werden 20.000 soldaten ingekwartierd (dit was driemaal zoveel als het aantal geregistreerde Oostendenaars in die tijd). Op het oostelijk havenhoofd installeerden ze de "Batterie Napoléon" en tussen 1810 en 1814 bouwden 500 Spaanse krijgsgevangenen, onder leiding van plaatselijke metselaars, het "Fort Impérial, later omgedoopt tot Fort Napoleon,

Op 17 mei 1803 verkozen 44 voornamelijk Oostendse handelaars de eerste leden van de Raad van Beheer van de Kamer van Koophandel.

De Kamer voor Handel en Nijverheid ijverde in haar beginjaren vooral voor het opheffen of versoepelen van ongunstige Franse maatregelen zoals de opheffing van het Franse embargo op de haven voor de handel met Engeland en voor de vermindering van haventaksen en douanetarieven.

Nederlands bewind

Na de val van Napoleon en de vorming van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden werden weinig veranderingen aangebracht aan de vorm en inhoud van de Kamers van Koophandel.

De raadgevende functie van de Kamer die onder het Franse Bewind beperkt was tot het centraal bestuur te Parijs, werd wettelijk uitgebreid tot de gemeentebesturen. De administratief controlerende taak van de Kamer inzake openbare werken werd evenwel aan haar bevoegdheid ontnomen en overgedragen aan de gemeente,

Onder de regering van Willem I heeft de Kamer zich ingezet voor de gelijkschakeling van de handelswetgevingen handelsvoorwaarden in Noord en Zuid.

Belgische Staat

De Belgische omwenteling en onafhankelijkheid brachten evenmin grote veranderingen teweeg in de werking en samenstelling van de Kamers van Koophandel.

In de jaarrapporten die de Kamer vanaf 1841 verplicht was op te maken, lag de nadruk steeds op de activiteiten in en rond de handelshaven en op de toestand in de visserij. Pas vanaf 1865 worden de eerste aanduidingen gegeven van de situatie in de toeristische sector.

Nochtans was deze sector reeds vóór 1850 een wezenlijk bestanddeel van de Oostendse economie – onder meer door de aanleg van de spoorlijn Brussel-Mechelen-Oostende in 1838 en de scheepslijn Oostende-Dover, 8 jaar later. Heel wat Engelsen – onderweg naar Waterloo – blijven haperen aan de kust. De Koninklijke Familie komt met haar aanhang regelmatig in Oostende kuren, in de toenmalige media wordt de lof van het zeewater en het tonische klimaat bezongen,.....allemaal elementen die het toerisme rond 1850 tot een bloeiende nijverheid zullen maken.

Havenlobby

De Kamer kijkt echter met wat wantrouwen toe op deze nieuwe ontwikkelingen. De haveniobby, die goed vertegenwoordigd was in de Kamer, vreesde dat de toeristische expansie haar plannen voor uitbreiding van de haven zou dwarsbomen. Dit blijkt duidelijk uit een aantal discussies die toen in de schoot van de Kamer gevoerd werden.

Als in 1864 beslist wordt om de oude stadswallen te slopen, erkende de Kamer weliswaar dat deze stedenbouwkundige aanpassing noodzakelijk was in het kader van de nieuwe toeristische functie van de stad, maar zij wees er toch fijntjes op dat de vrijgekomen gronden hun belang hadden voor de noodzakelijke havenuitbreiding. Ook toen al werd hevig gedebatteerd over ruimtelijke ordening en stedelijke afbakening.

Vanaf de tweede helft van de zestiger jaren toonde de Kamer zich (vooral) bezorgd over de gebrekkige uitrusting van de handelshaven. Vanaf 1872 formuleerde de Kamer met dit doel meerdere concrete voorstellen aan de minister.

Chambre de Commerce Libre

Maar vanaf 1870 komt er meer en meer kritiek op de officiële Kamers van Koophandel, Er was kritiek op de "staatsinmenging" (onder invloed van het liberalisme), maar ook het representatief karakter van de Kamers werd steeds meer in waag gesteld door de nieuwe generaties van zakenlieden.

Een en ander had voor gevolg dat het Parlement besliste dat handel en nijverheid beter gediend waren met private verenigingen? die geen politieke bindingen vertoonden en die vrij van regeringsinmenging of subsidies konden werken.

Met de afschaffing van de officiële kamers dreigde de Oostendse havenlobby een belangrijk drukkinginstrument te verliezen. En juist in die periode stond zij voor de grootste uitdaging van haar tijd: de vernieuwing van de Oostendse haveninfrastructuur. Deze vernieuwing was noodzakelijk geworden door de definitieve doorbraak van de stoomschepen in de koopvaardij. Zij hadden een grotere lengte, breedte en diepgang dan de oude klippers. De Oostendse havenkringen hadden nood aan een nieuwe representatieve en democratische organisatie om deze uitdaging te beantwoorden.

Sinds 1840 maakte Oostende een enorme opgang als toeristisch centrum. Omstreeks 1874 raakte deze nieuwe "industrie" in een stroomversnelling. De stad kende een belangrijke stijging van het bevolkingscijfer, vooral als gevolg van haar economische aantrekkingskracht. In de dienstensector ontstond een nieuwe economische toplaag die kon wedijveren met de gevestigde handelsburgerij. De middenstand kende een aanzienlijke uitbreiding en bij de vrije beroepen zag men een opmerkelijke toename.

Hoog tijd dus om de organisatie op een nieuwe leest te schoeien en dat gebeurde. In 1876 wijzigde het statuut van de Kamer van officiële instantie tot "Chambre de Commerce Libre".

De nieuwe "Chambre" kreeg de vorm van een ledenvereniging met een sterke centrale leiding en verschillende comités die de belangen van de verschillende sectoren verdedigden. De dominantie van de havenlobby was flink afgeroomd. Aan de top van de Kamer fungeerden twee organen: het Bureau en het Permanent Comité. Zij vormden respectievelijk het dagelijks bestuur en het hoofdbestuur (te vergelijken met de Raad van Beheer). Daaronder stonden een aantal secties, elk met hun eigen bestuur. De secties waren de weerspiegeling van de diverse economische sectoren. Het Bureau was het uitvoerend en administratief centrum. Het was samengesteld uit de voorzitter, vice-voorzitter, secretaris en schatbewaarder. Van de hele organisatie zou dit steeds het meest dynamische element zijn. Het voerde een uitgebreide correspondentie en van hieruit vertrok meer dan ooit de actie naar de gers toe. Vanaf 1885 verzorgde het Bureau de redactie van het "Bulletin Mensuel" waarin de standpunten van de Kamer rijk gedocumenteerd verdedigd werden.

Tot 1911 waren er 5 secties in de Kamer: een sectie handel en transport, een sectie industrie, een sectie visserij, een sectie toerisme en een sectie landbouw.

In 1911 werd dit aangevuld met een sectie expeditie en in 1913 kwamen er nog eens twee secties bij: een sectie bank en wisselactiviteiten en een sectie voeding, als aanzet tot de latere oprichting van een sectie kleinhandel om de Kamer eveneens open te stellen voor de middenstand.

Hoewel hun inzet in de Kamer niet alleen ingegeven werd door ambitie maar ook door beroepsbelang, hebben een aantal leidinggevende figuren van de Kamer in de periode 1880-1912 aanzienlijke prestaties verricht. Het meest treffende voorbeeld daarvan was de actie voor nieuwe haveninstallaties in de genoemde periode.

Sommige bestuursleden van de Kamer hebben een niet onbelangrijke rol gespeeld in de onderhandelingen over de nieuwe haveninstallaties. Toen de regering daarover in 1894 met de stad Oostende een overeenkomst gesloten had, werden een aantal bestuursleden voor de uitvoering daarvan betrokken in het Oostendse schepencollege.

Ondanks het feit dat de Kamer sinds de jaren zeventig van de 19^e eeuw met veel inzet had geijverd voor de nieuwe haveninstallaties was zij reeds vóór de eerste wereldoorlog ontgoocheld over de resultaten van de nieuwe haven. De uitvoering ervan bleef onvoltooid en de verwachtingen ten aanzien van nieuwe trafieken bleven onvervuld. De kans dat Oostende opnieuw een grote zeehaven zou kunnen worden werd daardoor flink ondermijnd.

Verdere ontwikkeling

De Kamer heeft doorheen de verdere decennia een geheel eigen ontwikkeling gekend in Oostende waarbij – naast de blijvende zorg voor het ondernemingsklimaat in de streek – ook de dienstverlening aan bedrijven steeds belangrijker werd.

Op 22 november 1936 nam de Kamer voor Handel en Nijverheid van het arrondissement Oostende de vorm aan van een **VZW**. Aan het principe van vrije vereniging veranderde niets. In datzelfde jaar krijgt de Kamer voor Handel en Nijverheid van het arrondissement Oostende een aantal overheidsopdrachten toegewezen voor het viseren van certificaten van oorsprong en handelsdocumenten en later ook voor het afleveren van ATA-boekjes.

In het midden van de 90-er jaren stapt Oostende mee in de fusiebeweging die tussen de Kamers voor Handel en Nijverheid in Vlaanderen is op gang gebracht. In juni 1997 wordt de vzw Kamer voor Handel en Nijverheid van het arrondissement Oostende ontbonden na de integratie met de Kamer voor Handel en Nijverheid Kortrijk-Roeselare-Tielt.

Op 24 juni 2002 worden alle Kamers voor Handel en Nijverheid in West-Vlaanderen: enerzijds de (gefuseerde) Kamer voor Handel en Nijverheid Kortrijk-Oostende-Roeselare-Tielt en anderzijds de inmiddels ook verenigde Kamers voor Handel en Nijverheid van Brugge, Veurne en Ieper, samengebracht in de vzw Kamer voor Handel en Nijverheid West-Vlaanderen.

Deze vzw telt vandaag 4.300 leden met 6 kantoren in Brugge, Ieper, Kortrijk, Oostende, Roeselare en Veurne. Niettegenstaande deze West-Vlaamse structuur is de Kamer voor Handel en Nijverheid nog steeds sterk lokaal verankerd.

Regiowerking

Het kantoor in Oostende coördineert integraal de gebiedsgerichte werking van de Kamer. Naast de veelzijdige functie van “ondernemersloket” zijn de belangrijkste opdrachten: het voorbereiden van standpunten en acties inzake streekontwikkeling via het Lokaal Comité en de Lokale Raad. Dit zijn adviesorganen die op geregelde tijdstippen samen komen om de streekdossiers te bespreken, zoals de stadsvernieuwingprojecten voor Oostende, de ontwikkeling van de haven, de industriële ontwikkeling de toekomst van de luchthaven Oostende, de ontwikkeling van het toerisme...

Andere (streekgebonden) opdrachten zijn:

- het verdedigen van de belangen van de plaatselijke bedrijven
- onder meer via de vertegenwoordiging in tal van instanties en organisaties (waarvan de belangrijkste zijn AG Haven Oostende, AG Stadsvernieuwing Oostende, EKO nv, Toerisme

Oostende, Plassendale nv, Streekplatform Oostende, STC (Subregionaal Tewerkstellingscomité), en vele gemeentelijke commissies en adviesraden (Gecoro, Milieuraad, Verkeersraad, Raad voor Middenstand....)

- maar ook via vele formele en informele ontmoetingen met beleidsverantwoordelijken

- het voeren (organiseren) van overleg tussen bedrijven onderling en met de overheden
- het stimuleren van netwerkvorming in de streek.

Dit laatste uit zich onder meer in de organisatie van evenementen zoals de "Nieuwjaarsreceptie voor ondernemend Oostende" en de maandelijkse "Kamer Café".

Het kantoor Oostende vervult ook een ondersteunende (secretariaats)functie voor de Oostendse Havengemeenschap.

Steunend op de krachtlijnen van het strategisch plan "Oostende, micropolis aan zee", ijvert de Kamer voor Handel en Nijverheid sinds meerdere jaren voor een verbetering van de infrastructuur op vlak van havens en toerisme en voor diversificatie van de economische activiteiten in de regio. Een belangrijk spilpunt hierin is het Plassendale-project. De Kamer voor Handel en Nijverheid is aandeelhouder van de nv Plassendale die instaat voor het beheer en de promotie van de bedrijvenzone.

Naslagwerken

- "Voor koningin geboren – Oostende, 100-jarig boegbeeld van maritiem Vlaanderen": Werner RABAU.
- "Oostende": Julien VAN REMOORTELE.
- "Napoleon in België": Gustave MAISON, Anne & Paul VAN YPERSEELE DE STRIHOU.
- "De Kamers van Koophandel van Oostende 1803-1914, de evolutie van een drukkingsgroep": Dirk METSU.

VERSCHENEN BOEK

Ons geacht lid, dhr. Eddy BAELS, heeft dit jaar een nieuw geschiedkundig werk geschreven en onlangs gepubliceerd, getiteld: "Napoleon Bonaparte".

Dit werk omvat een overzichtelijke en historisch verantwoorde weergave van het leven van deze alom bekende Franse keizer en veldheer van Europees formaat.

Indien gewenst kan een exemplaar bekomen worden door storting van 12 (twaalf) Euro (inclusief portkosten) op het nr. 384-0975394-46 op naam van de auteur-uitgever.